
Recommendation of the Committee of Ministers to member States on supporting young refugees in transition to adulthood

Unofficial translation into Polish

Recommandation du Comité des Ministres aux États membres sur l'aide aux jeunes réfugiés en transition vers l'âge adulte

Traduction non-officielle en polonais

Zalecenie Komitetu Ministrów do państw członkowskich w sprawie wspierania młodych uchodźców w okresie przechodzenia do dorosłości

---

© Council of Europe, original English and French versions

Text originated by, and used with the permission of, the Council of Europe. This unofficial translation is published by arrangement with the Council of Europe, but under the sole responsibility of the translator.

* * * * *

© Conseil de l'Europe, versions originales en anglais et français

Le texte original provient du Conseil de l'Europe et est utilisé avec l'accord de celui-ci. Cette traduction est réalisée avec l'autorisation du Conseil de l'Europe mais sous l'unique responsabilité du traducteur.

Zalecenie CM/Rec(2019)4 Komitetu Ministrów do państw członkowskich w sprawie wspierania młodych uchodźców w okresie przechodzenia do dorosłości

(przyjęte przez Komitet Ministrów w dniu 24 kwietnia 2019 r. na 1344. posiedzeniu Komitetu Zastępców Ministrów)

Komitet Ministrów na zasadach określonych w Artykule 15.b Statutu Rady Europy,

Zważywszy, że celem Rady Europy jest osiągnięcie większej jedności między jej członkami w celu ochrony i realizacji ideałów i zasad stanowiących ich wspólne dziedzictwo;

Potwierdzając zasadę równej godności wszystkich ludzi oraz zasadę pełnego i równego korzystania z praw człowieka i podstawowych wolności przez każdego, kto podlega jurysdykcji państwa, niezależnie od jego narodowości, migracji, miejsca zamieszkania lub innego statusu;

Uwzględniając Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (ETS nr 5) i jej protokoły, Europejską Kartę Społeczną (ETS nr 35 i jej zrewidowaną wersję, ETS nr 163), Konwencję Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi (CETS nr 197), Konwencję Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystywaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych (CETS nr 201), Konwencję Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej (CETS nr 210) oraz inne europejskie i międzynarodowe instrumenty prawne;

Uwzględniając zobowiązania państw wobec dzieci i młodzieży, określone w Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka i w Konwencji Narodów Zjednoczonych dotyczącej statusu uchodźców oraz w protokole do niej z 1967 r.;

Uwzględniając wspólny komentarz ogólny nr 3 (2017) Komitetu ds. Ochrony Praw Wszystkich Pracowników - Migrantów i Członków ich Rodzin oraz nr 22 (2017) Komitetu Praw Dziecka w sprawie ogólnych zasad dotyczących praw człowieka przysługujących dzieciom w kontekście międzynarodowej migracji; a także wspólny komentarz ogólny nr 4 (2017) Komitetu Ochrony Praw Wszystkich Pracowników - Migrantów i Członków ich Rodzin oraz nr 23 (2017) Komitetu Praw Dziecka w sprawie obowiązków państwa dotyczących praw człowieka przysługujących dzieciom w kontekście międzynarodowej migracji w krajach pochodzenia, tranzytu, przeznaczenia i powrotu;

Przywołując Rezolucję Komitetu Ministrów Rady Europy CM/Res(2008)23 w sprawie polityki młodzieżowej, Zalecenie CM/Rec(2017)4 w sprawie pracy z młodzieżą, Zalecenie CM/Rec(2016)7 w sprawie dostępu młodych ludzi do praw oraz Zalecenie CM/Rec(2010)7 w sprawie Karty Edukacji Obywatelskiej i Edukacji o Prawach Człowieka Rady Europy;

Przywołując Zalecenie CM/Rec(2007)9 w sprawie programów pomocy dla małoletnich migrantów bez opieki;

Przywołując rezolucję Zgromadzenia Parlamentarnego 1810 (2011) „Dzieci bez opieki w Europie: kwestie związane z przybyciem, pobytem i powrotem”, rezolucję 1996 (2014) „Imigranckie dzieci: jakie prawa w wieku 18 lat?”, rezolucję 2136 (2016) w sprawie harmonizacji ochrony osób nieletnich bez opieki w Europie oraz rezolucję 2159 (2017) „Ochrona kobiet i dziewcząt uchodźców przed przemocą uwarunkowaną płcią”;

Mając na uwadze Strategię Rady Europy na rzecz Praw Dziecka (2016-2021), Strategię Rady Europy na rzecz Równości Płci 2018-2023 oraz Oświadczenie Wspólne Rady Europy nt. Młodzieży Rady Europy w sprawie kryzysu uchodźczego w Europie (2015);

Przywołując również Deklarację Nowojorską w sprawie uchodźców i migrantów (2016), Rezolucję ONZ A/RES/70/1 „Przekształcamy nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030” oraz Cele Zrównoważonego Rozwoju, w szczególności Cele 4, 5 i 16, a także Rezolucję Rady Bezpieczeństwa Organizacji Narodów Zjednoczonych 1325 (2000) dotyczącą kobiet, pokoju i bezpieczeństwa oraz Rezolucję 2250 (2015) w sprawie młodzieży, pokoju i bezpieczeństwa;

Uwzględniając Plan działania Rady Europy dotyczący ochrony dzieci uchodźców i migrantów w Europie (2017-2019);

Uznając znaczenie osiągnięcia spójności i synergii z wysiłkami wszystkich odpowiednich zainteresowanych stron, w szczególności z Unią Europejską;

Głęboko zaniepokojony tym, że młodzi uchodźcy należą do najbardziej narażonych grup ze względu na doświadczenia, które mogły wiązać się z przemocą, wyzyskiem i traumą, a także z trwającym nadal ryzykiem naruszenia ich praw człowieka i podstawowych wolności, w szczególności ci, którzy pozostają bez opieki lub zostali oddzieleni od swoich rodzin;

Głęboko zaniepokojony tym, że młode uchodźczynie są bardziej narażone na łamanie praw człowieka, biorąc pod uwagę ich większą podatność na różne formy przemocy wobec kobiet, takie jak gwałt, napaść na tle seksualnym, molestowanie seksualne, przemoc domowa, przymusowe małżeństwa, okaleczanie żeńskich narządów płciowych i handel ludźmi w celu wykorzystywania seksualnego;

Głęboko zaniepokojony tym, że po osiągnięciu pełnoletności, nie będąc już pod ochroną Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka, młodzi uchodźcy nie mają już dostępu do takich samych praw i możliwości, jakie mieli, jako dzieci oraz że wielu z nich, jako osoby pełnoletnie prawdopodobnie stanie przed nagłą zmianą w zakresie dostępu do usług i wsparcia w wielu sektorach, w tym w zakresie opieki społecznej, edukacji, opieki zdrowotnej i wsparcia psychospołecznego, wolnego czasu i zajęć rekreacyjnych, mieszkalnictwa i specjalnego zakwaterowania, a także informacji o odpowiednich procedurach administracyjnych i innych niezbędnych usługach;

Świadomy tego, że brak wsparcia i trudności w dostępie do swoich praw mogą prowadzić młodych uchodźców do ukrywania się, narażając ich w ten sposób na niebezpieczeństwo, przemoc, wyzysk i/lub handel ludźmi;

Świadomy tego, że najlepiej pojęty interes dziecka jest sprawą nadrzędną we wszelkich decyzjach dotyczących dzieci do ukończenia 18 roku życia, a po osiągnięciu tego wieku interes młodej osoby może przestać być priorytetem;

Uznając wyzwania stojące przed wszystkimi młodymi ludźmi w okresie przechodzenia do dorosłości i samodzielnego życia, a także zwracając uwagę na szczególne wymagania i trudności, z jakimi borykają się młodzi uchodźcy, zwłaszcza niepewność co do nierozstrzygniętych wniosków o azyl i przyszły status pobytu, a także liczne przeszkody utrudniające pomyślną integrację z nowym społeczeństwem, często obejmujące nękanie i dyskryminację;

Odnotowując, że edukacja, zakwaterowanie, zatrudnienie i opieka zdrowotna, w tym dostęp do wsparcia psychospołecznego, to nie tylko prawa, ale służą one także ułatwieniu włączenia społecznego młodych ludzi i pomagają zmniejszyć ryzyko narażenia ich na przemoc, wyzysk i nadużycia, w tym na przemoc i dyskryminację ze względu na płeć;

Przypominając, że państwa członkowskie są zobowiązane do zapewnienia poszanowania wszystkich praw człowieka, a także innych praw na mocy prawa krajowego i międzynarodowego, a obowiązki te rozciągają się na młodych uchodźców znajdujących się w ich jurysdykcji;

Odnotowując, że polityka Rady Europy dotycząca młodzieży ma na celu zapewnienie wszystkim młodym ludziom, bez dyskryminacji lub warunków wstępnych i na równych zasadach, pełnego uczestnictwa we wszystkich aspektach życia społecznego oraz odnotowując potrzebę skoordynowanych reakcji na traktowanie młodych uchodźców w okresie przechodzenia do dorosłości;

Świadomy ważnej roli, jaką odgrywa praca z młodzieżą i nieformalne kształcenie/uczenie się we wspieraniu włączenia młodych uchodźców oraz w rozwijaniu kompetencji w zakresie aktywnego obywatelstwa i demokratycznego uczestnictwa,

Zaleca rządów Państw Członkowskich:

1. promować i stosować wytyczne zaproponowane w załączniku do niniejszego zalecenia, mające na celu zapewnienie młodym uchodźcom dodatkowego tymczasowego wsparcia po ukończeniu 18 roku życia, aby umożliwić im dostęp do ich praw oraz uznanie i wzmocnienie roli pracy z młodzieżą i sektora młodzieżowego w promowaniu lepszego dostępu do tych praw, w tym poprzez swoją pracę na rzecz budowania spójności społecznej i włączenia;
2. należyte uwzględniać we wdrażaniu niniejszych wytycznych szczególne potrzeby i sytuacje młodych kobiet i młodych mężczyzn;
3. brać pod uwagę, w stosownych przypadkach, niniejsze wytyczne, dokonując przeglądu krajowego ustawodawstwa, polityk i praktyk w celu przyspieszenia niezbędnych reform na rzecz wdrożenia niniejszego zalecenia;
4. szeroko rozpowszechniać te wytyczne w całym sektorze młodzieżowym oraz wśród odpowiednich władz krajowych, specjalistów i interesariuszy, w szczególności tych pracujących na rzecz dzieci i młodzieży oraz z nimi;
5. wykorzystywać istniejące mechanizmy lub w stosownych przypadkach, ustanawiać nowe, zarówno na szczeblu krajowym jak i europejskim, w celu promowania, przeglądu i dzielenia się postęпами we wdrażaniu niniejszych wytycznych, angażując przy tym organizacje pracujące z uchodźcami i młodzieżą.

Załącznik do Zalecenia CM/Rec(2019)4 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie wspierania młodych uchodźców w okresie przechodzenia do dorosłości

Wytyczne

I. Zakres i cel

1. Na potrzeby niniejszego zalecenia określenie „młodzi uchodźcy w okresie przechodzenia do dorosłości” odnosi się do młodych ludzi w wieku 18 lat, którzy przybyli do Europy, jako dzieci i uzyskali status uchodźcy lub kwalifikują się do jego uzyskania na podstawie Konwencji Narodów Zjednoczonych dotyczącej statusu uchodźców lub do uzyskania ochrony uzupełniającej na mocy prawa Unii Europejskiej lub ustawodawstwa krajowego.
2. Zachęca się również państwa członkowskie do stosowania tego zalecenia w stosunku do młodych ludzi w wieku 18 lat, którzy przybyli do Europy, jako dzieci i którzy złożyli wniosek o status uchodźcy na mocy Konwencji Narodów Zjednoczonych dotyczącej statusu uchodźców lub o ochronę uzupełniającą na mocy prawa Unii Europejskiej lub ustawodawstwa krajowego.
3. Czas trwania dodatkowego tymczasowego wsparcia powinien być określony zgodnie z krajowymi lub regionalnymi ramami polityki oraz zgodnie z indywidualnymi potrzebami młodych uchodźców, których to dotyczy.
4. Żadne z postanowień niniejszego zalecenia nie narusza żadnych przepisów prawa krajowego lub prawa międzynarodowego obowiązujących w państwach członkowskich, które są korzystniejsze dla młodych uchodźców, ani nie narusza wykonywania praw młodych uchodźców, jako osób dorosłych.

II. Ochrona praw i szans młodych uchodźców w okresie przechodzenia do dorosłości

Ramy prawne

5. Zachęca się państwa członkowskie do poprawy przepisów na rzecz młodych uchodźców w okresie przechodzenia do dorosłości.
6. W celu zaplanowania i ułatwienia przechodzenia młodych uchodźców do dorosłości, państwa członkowskie powinny, w razie potrzeby, wspierać wszechstronną interdyscyplinarną współpracę między instytucjami w takich obszarach, jak ochrona dzieci, młodzież, zdrowie, edukacja, ochrona lub opieka społeczna, migracja, wymiar sprawiedliwości oraz równouprawnienie płci, w tym odpowiednio między władzami krajowymi, lokalnymi i regionalnymi. Wymiana informacji między tymi instytucjami powinna poprawić koordynację usług i dostęp młodych ludzi do potrzebnych im świadczeń.

Niedyskryminacja i ochrona

7. Państwa członkowskie powinny zapewnić młodym uchodźcom w okresie przechodzenia do dorosłości wsparcie i ochronę, jakiej potrzebują, bez dyskryminacji, powinny też należycie uwzględnić potrzeby wszystkich młodych uchodźców narażonych na ryzyko, takich jak ofiary przemocy seksualnej i przemocy ze względu na płeć, handlu ludźmi lub wyzysku. Państwa członkowskie powinny odpowiednio zająć się dyskryminacyjnymi praktykami, z jakimi spotykają się młodzi uchodźcy w okresie przechodzenia do dorosłości.

Usługi socjalne, zakwaterowanie i świadczenia socjalne

8. Tam, gdzie jest to właściwe i konieczne, państwa członkowskie powinny zapewnić młodym uchodźcom w okresie przechodzenia do dorosłości dostęp do usług socjalnych, które zapewnią im wsparcie i pomoc w celu umożliwienia skutecznego dostępu do ich praw oraz do podstawowych usług socjalnych. Takie wsparcie i pomoc powinny, w stosownych przypadkach, uwzględniać kwestie kulturowe i wrażliwe kwestie płci oraz w miarę możliwości, zapewniać ciągłość relacji z osobą kontaktową, zgodnie z poglądami samych młodych uchodźców.

9. Państwa członkowskie powinny zapewnić młodym uchodźcom, w razie potrzeby, dostęp do świadczeń socjalnych i zakwaterowania przez cały okres przejściowy, aby mogli korzystać z odpowiedniego standardu życia.

10. Odpowiednie zakwaterowanie powinno być zapewnione wraz ze wszystkimi niezbędnymi udogodnieniami, z należyтым uwzględnieniem poszanowania prywatności i konieczności ochrony młodych uchodźców w okresie przechodzenia do dorosłości przed wszelkimi formami przemocy. Takie zakwaterowanie powinno umożliwiać dostęp do odpowiednich możliwości edukacyjnych i wspierać integrację społeczną, w tym zakwaterowanie w rodzinie lub w społeczności lokalnej, jeśli jest to właściwe i zgodne z życzeniami wszystkich zaangażowanych stron.

11. Przed zakwaterowaniem młodych uchodźców będących w okresie przechodzenia do dorosłości zachęca się państwa członkowskie do należytego uwzględnienia geograficznej bliskości więzów towarzyskich i społecznych nawiązanych podczas ich zakwaterowania w wieku dziecięcym.

12. Państwa członkowskie powinny, zgodnie ze swoim prawem krajowym, unikać umieszczania młodych uchodźców w okresie przechodzenia do dorosłości w ośrodkach detencyjnych, w tym de facto w aresztach.

Dostęp do edukacji

13. Państwa członkowskie powinny zapewnić młodym uchodźcom w okresie przechodzenia do dorosłości edukację zgodnie z krajowymi przepisami ustawowymi i wykonawczymi, aby wesprzeć ich integrację i włączenie społeczne.

14. Państwa członkowskie powinny, zgodnie z krajowymi przepisami ustawowymi i wykonawczymi, zapewnić młodym uchodźcom w okresie przechodzenia do dorosłości kontynuację dostępu do ścieżek edukacyjnych, które rozpoczęli jako dzieci i zapobiegać porzucaniu przez nich szkoły.

15. Państwa członkowskie powinny, zgodnie z krajowymi przepisami ustawowymi i wykonawczymi, nadal zapewniać edukację językową i w miarę możliwości, poświadczając kompetencje językowe młodych uchodźców przez cały okres przejściowy, zgodnie z ich potrzebami oraz w celu ułatwienia ich integracji i włączenia społecznego.

16. Zachęca się państwa członkowskie, aby zgodnie z krajowymi przepisami ustawowymi i wykonawczymi zapewniały młodym uchodźcom w okresie przechodzenia do dorosłości możliwość korzystania z europejskich programów edukacyjnych, w tym w przypadku gdy wiąże się to z podróżą, poprzez dostarczenie odpowiednich dokumentów podróży.

17. Państwa członkowskie powinny zapewnić młodym uchodźcom w okresie przechodzenia do dorosłości, zgodnie z krajowymi przepisami ustawowymi i wykonawczymi, dostęp i możliwości szkolenia zawodowego i przyuczenia do zawodu, jako sposobu dalszego rozwoju umiejętności i uczenia się oraz zwiększenia szans na zatrudnienie.

18. Państwa członkowskie powinny uznawać i poświadczać, zgodnie z ich krajowymi przepisami ustawowymi i wykonawczymi, wcześniejsze doświadczenia edukacyjne i kwalifikacje młodych uchodźców, zgodnie z ustalonymi systemami uznawania i Zaleceniem Komitetu Konwencji Lizbońskiej w sprawie uznawania wykształcenia uchodźców, osób przesiedlonych i osób będących w sytuacji podobnej do uchodźców.

19. Państwa członkowskie powinny, zgodnie z krajowymi przepisami ustawowymi i wykonawczymi, zapewnić młodym uchodźcom w okresie przechodzenia do dorosłości możliwość uzyskania edukacji na rzecz obywatelstwa demokratycznego i edukacji o prawach człowieka zarówno w sferze formalnej, jak i pozaformalnej edukacji/nauki.

Opieka zdrowotna i wsparcie psychologiczne

20. Państwa członkowskie powinny zapewnić młodym uchodźcom w okresie przechodzenia do dorosłości bezpłatną i kompleksową opiekę zdrowotną, w tym opiekę w zakresie zdrowia psychicznego, zgodnie z krajowymi przepisami ustawowymi i wykonawczymi.

21. Państwa członkowskie powinny zapewnić młodym uchodźcom wsparcie psychologiczne na takich samych warunkach, jak swoim obywatelom, w tym specjalistyczne usługi w zakresie zdrowia psychicznego, ze szczególnym uwzględnieniem, oprócz trudnych doświadczeń w przechodzeniu do dorosłości, stresu związanego z wysiedleniem, doświadczeniem przemocy ze względu na płeć, czy niepewności procedur azylowych.

22. Państwa członkowskie powinny zwracać szczególną uwagę na potrzeby zdrowotne i psychologiczne młodych uchodźców, którzy przybyli do Europy, jako dzieci bez opieki i odseparowane od opiekunów, ze względu na ich szczególną bezbronność.

23. Państwa członkowskie powinny zapewnić młodym uchodźcom w okresie przechodzenia do dorosłości dostęp do edukacji związanej ze zdrowiem seksualnym i reprodukcyjnym.

Dostęp do informacji i porad prawnych

24. Państwa członkowskie powinny terminowo dostarczać młodym uchodźcom jasnych i przejrzystych informacji o wszelkich zmianach lub konsekwencjach dla ich praw i obowiązków wynikających z osiągnięcia pełnoletności, w tym o wszystkich prawach, o których mowa w niniejszym zaleceniu.

25. Państwa członkowskie powinny udostępniać wszystkie takie informacje i porady w przystępnej formie uwzględniającej płeć i kulturę zainteresowanych osób oraz w języku dla nich zrozumiałym; w stosownych przypadkach należy zaoferować wsparcie lub poradę.

26. W razie potrzeby państwa członkowskie powinny zapewnić młodym uchodźcom w okresie przechodzenia do dorosłości dostęp do bezpłatnych porad prawnych dotyczących ich statusu imigracyjnego i dostępu do praw.

Prawo do łączenia rodzin

27. Państwa członkowskie powinny zabezpieczyć prawo młodych uchodźców do łączenia rodzin zgodnie z ich zobowiązaniami wynikającymi z Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i prawa międzynarodowego oraz dążyć do zagwarantowania skutecznych procedur administracyjnych w celu zapewnienia tego prawa.

Zatrudnienie

28. Państwa członkowskie powinny, zgodnie ze swoim prawem krajowym, zapewnić młodym uchodźcom w okresie przechodzenia do dorosłości dostęp do rynku pracy na takich samych warunkach, jak swoim obywatelom.

29. Państwa członkowskie powinny zapewnić młodym uchodźcom w okresie przechodzenia do dorosłości, w stosownych przypadkach i zgodnie ze swoim prawem krajowym, informacje o zatrudnieniu, wskazówki, możliwości rozwoju umiejętności, w tym umiejętności ICT i cyfrowych, a także inne wsparcie w poszukiwaniu i zapewnieniu zatrudnienia.

Programy pomocy

30. Jeżeli młodzi uchodźcy w okresie przechodzenia do dorosłości byli objęci programem pomocy przed osiągnięciem pełnoletności, jako punkt wyjścia powinni mieć możliwość jego ukończenia na warunkach określonych w Zaleceniu CM/Rec(2007)9 w sprawie programów pomocy dla małoletnich migrantów bez opieki.

III. Uznawanie i wspieranie roli pracy z młodzieżą w pomaganiu młodym uchodźcom w okresie przechodzenia do dorosłości w dostępie do ich praw oraz w pogłębianiu ich włączenia społecznego

Uznawanie i wspieranie roli pracy z młodzieżą

31. Państwa członkowskie powinny promować włączenie i integrację młodych uchodźców w okresie przechodzenia do dorosłości poprzez mobilizację potencjału pracy z młodzieżą w oparciu o podejście holistyczne, które wspiera ich rozwój osobisty i społeczny oraz ich kompetencje międzykulturowe. Zachęca się państwa członkowskie i inne zainteresowane strony z sektora młodzieżowego do lepszego poznania i lepszego zrozumienia sytuacji, doświadczeń i aspiracji młodych uchodźców w okresie przechodzenia do dorosłości oraz tego, jak sektor młodzieżowy może ich wspierać.

32. Zachęca się państwa członkowskie do promowania i wspierania pracy z młodzieżą oraz nieformalnego kształcenia/uczenia się skierowanego do młodych uchodźców w okresie przechodzenia do dorosłości, które ma na celu:

- i. stwarzać możliwości edukacji w zakresie obywatelstwa demokratycznego i edukacji o prawach człowieka, zarówno w sferze edukacji/nauki formalnej, jak i pozaformalnej;
- ii. rozwijać ich umiejętności i kompetencje w zakresie dialogu międzykulturowego i międzyreligijnego oraz włączenia społecznego w zróżnicowanych społeczeństwach;
- iii. rozwijać kompetencje cyfrowe i informatyczne oraz przywódcze;
- iv. wspierać rozwój umiejętności językowych i komunikacyjnych;
- v. wspierać ich wyrażanie się w projektach kulturalnych lub społecznych oraz inicjowanie samodzielnych projektów;
- vi. zapewnić możliwości mentoringu i edukacji/uczenia się od rówieśników;
- vii. stwarzać możliwości uprawiania sportu, korzystania z kultury, sztuki, teatru i rekreacji;
- viii. wykorzystywać i rozwijać kompetencje młodych ludzi w korzystaniu z uczenia się online;
- ix. opracować długoterminowe strategie ich włączenia oparte na równych szansach;
- x. rozwijać ich pewność siebie, odporność i zaufanie w budowanie pozytywnych relacji;
- xi. umożliwić dostęp do krajowych i europejskich programów edukacyjnych i mobilności.

33. Państwa członkowskie powinny dopilnować, aby praca z młodzieżą i z młodymi uchodźcami w okresie przechodzenia do dorosłości wspierała ich dobrostan psychiczny, z uwzględnieniem możliwych wyzwań emocjonalnych wynikających z przeszłych doświadczeń oraz tych związanych z integracją z nowym społeczeństwem. W razie potrzeby młodzi uchodźcy w okresie przechodzenia do dorosłości powinni być kierowani do struktur, które są w stanie zapewnić takie wsparcie.

34. Osoby pracujące z młodzieżą powinny, zgodnie z krajowymi przepisami ustawowymi i wykonawczymi, przejść specjalne szkolenie, w tym w kwestii udzielania pierwszej pomocy w zakresie zdrowia psychicznego, aby umożliwić im reagowanie na szczególne potrzeby młodych uchodźców w okresie przechodzenia do dorosłości i zapewnić im odpowiednie wsparcie.

35. Zachęca się państwa członkowskie do wspierania organizacji młodzieżowych i pracy z młodzieżą oferujących młodym uchodźcom w okresie przechodzenia do dorosłości nieformalne możliwości kształcenia/uczenia się poprzez finansowanie programów i projektów oraz tworzenie konkretnych i odpowiednich możliwości szkoleniowych dla osób pracujących z młodzieżą, w tym wymianę praktyk.

36. Organizacje młodzieżowe i pracę z młodzieżą należy wspierać i zachęcać do zapewniania młodym uchodźcom w okresie przechodzenia do dorosłości odpowiednich zajęć rekreacyjnych i możliwości spędzania wolnego czasu, które wspierają ich rozwój fizyczny i umysłowy, dobrostan psychiczny i integrację ze społeczeństwem.

37. Zachęca się państwa członkowskie do promowania i ułatwiania zaangażowania młodych uchodźców w okresie przechodzenia do dorosłości, w tym tych przebywających w ośrodkach detencyjnych, we wszelkie zajęcia związane z pracą z młodzieżą oraz pozaformalną edukacją/uczeniem się dla młodych ludzi, bez dyskryminacji i bez względu na ich status prawny, a także do zapewnienia, bez przeszkód, dostępu do takich programów i działań.

38. Zachęca się państwa członkowskie do zapewnienia przestrzeni do pracy z młodzieżą we wszystkich miejscach, w których przebywają młodzi uchodźcy w okresie przechodzenia do dorosłości lub w ich pobliżu, bez względu na to, jak przejściowe mogą być takie rozwiązania; zawsze, gdy takie udogodnienia nie są dostępne, młodzi uchodźcy powinni w stosownych przypadkach korzystać ze wsparcia mobilnego zespołu osób pracujących z młodzieżą.

39. Państwa członkowskie powinny promować i udostępniać informacje na temat roli pracy z młodzieżą i pozaformalnego kształcenia/uczenia się we wspieraniu włączenia społecznego i udziału młodych uchodźców w okresie przechodzenia do dorosłości wśród zainteresowanych instytucji i organizacji.

40. Zachęca się państwa członkowskie do dostarczania młodym uchodźcom informacji na temat pracy z młodzieżą i pozaformalnej edukacji/możliwości uczenia się w przystępnej formie uwzględniającej płeć i kulturę oraz w języku zrozumiałym dla zainteresowanych osób.

41. Państwa członkowskie powinny dopilnować, aby krajowe i europejskie programy na rzecz młodzieży były skutecznie dostępne, a w stosownych przypadkach również dostosowane do potrzeb młodych uchodźców w okresie przechodzenia do dorosłości, aby rozwijać ich umiejętności i możliwości oraz angażować ich w szersze społeczeństwo. Informacje o tych programach powinny być udostępniane młodym uchodźcom w okresie przechodzenia do dorosłości, których należy wspierać i zachęcać do ubiegania się o udział w nich.

42. Państwa członkowskie powinny współpracować z odpowiednimi organizacjami młodzieżowymi, organizatorami pracy z młodzieżą, władzami lokalnymi i innymi instytucjami zajmującymi się młodzieżą oraz kształceniem/nauką pozaformalną, aby wymieniać przykłady dobrych praktyk z pracy z młodzieżą i pozaformalnego kształcenia/uczenia się skierowanych do młodych uchodźców w okresie przechodzenia do dorosłości.

43. Państwa członkowskie powinny zachęcać do współpracy pomiędzy sektorami pracy z młodzieżą, migracją i innymi, w stosownych przypadkach, w celu świadczenia odpowiednich usług młodym uchodźcom w okresie przechodzenia do dorosłości.

Udział w społeczeństwie i procesach decyzyjnych

44. Państwa członkowskie i inne podmioty zajmujące się pracą z młodzieżą i polityką młodzieżową powinny pomóc budować, zgodnie z krajowym ustawodawstwem i praktyką, zdolności młodych uchodźców w okresie przechodzenia do dorosłości, zapewniając przestrzenie, w których mogą się organizować i wyrażać, kontaktować się z młodymi ludźmi z kraju przyjmującego oraz uczestniczyć w znaczący sposób, w tym poprzez wspieranie tworzenia kierowanych przez nich organizacji.

45. Należy rozważyć szczególne wsparcie, aby umożliwić uczestnictwo młodych uchodźców w okresie przechodzenia do dorosłości, którzy mogą być mniej aktywni, niewidoczni lub narażeni na nękanie lub dyskryminację.

46. Państwa członkowskie i władze lokalne powinny dążyć do opracowania zrównoważonych programów krótko-, średnio- i długoterminowych, które łączą młodych uchodźców w okresie przechodzenia do dorosłości z ludnością lokalną w celu promowania ich włączenia i uczestnictwa w społeczności lokalnej.

47. Zachęca się rządowe i pozarządowe podmioty zajmujące się polityką młodzieżową oraz inne władze państwowe do aktywnego zaangażowania się w sprawy młodych uchodźców w okresie przechodzenia do dorosłości oraz do wspierania ich w aktywizacji kulturalnej, politycznej i społecznej, w tym poprzez wspieranie ich udziału w różnych forach i inicjatywach społeczeństwa obywatelskiego, szczególnie w kwestiach, które ich bezpośrednio dotyczą.

48. Podczas opracowywania polityk i projektów mających wpływ na młodych uchodźców lub skierowanych do młodych uchodźców w okresie przechodzenia do dorosłości, państwa członkowskie powinny konsultować się i angażować krajowe rady młodzieżowe i organizacje młodzieżowe, w tym te reprezentujące samych młodych uchodźców.

49. Należy zachęcać krajowe rady młodzieżowe i organizacje młodzieżowe do uwzględniania młodych uchodźców w okresie przechodzenia do dorosłości w swoich programach i w ramach swoich organizacji.

Podnoszenie świadomości

50. Zachęca się państwa członkowskie do podejmowania i wspierania działań lub kampanii uświadamiających w celu zwalczania błędnych przekonań, stereotypów, uprzedzeń i dyskryminacji młodych uchodźców oraz do promowania międzykulturowego i międzyreligijnego podejścia do głębszego zrozumienia specyficznej sytuacji młodych uchodźców w okresie przechodzenia do dorosłości.

Młodzi ludzie należą do najbardziej narażonych grup ze względu na doświadczenia, które mogły wiązać się z przemocą, wyzyskiem i traumą, a także z ciągłym ryzykiem naruszenia ich praw człowieka i podstawowych wolności, w szczególności te osoby, którym nie towarzyszą rodziny lub których odseparowano od rodzin.

Po osiągnięciu pełnoletności młodzi uchodźcy nie mają już takich samych praw i możliwości, jakie mieli jako dzieci, a wielu z nich, jako dorośli, prawdopodobnie stanie w obliczu nagłej zmiany w dostępie do usług i wsparcia w wielu sektorach.

Niniejsze zalecenie ma na celu zabezpieczenie praw i możliwości młodych uchodźców będących w okresie przechodzenia do dorosłości (tj. młodych ludzi w wieku 18 lat, którzy przybyli do Europy, jako dzieci i uzyskali status uchodźcy lub kwalifikują się do jego uzyskania).

Zapewnienie im dostępu do edukacji, zakwaterowania, zatrudnienia i opieki zdrowotnej służy ułatwieniu ich włączenia społecznego oraz zmniejszeniu ryzyka narażenia na przemoc, wyzysk i nadużycia, w tym na przemoc i dyskryminację ze względu na płeć.

Praca z młodzieżą w całej swojej różnorodności może również stanowić mocną podstawę włączenia społecznego młodych uchodźców i powinno się ten sektor zachęcać i wspierać w wysiłkach szczególnie na rzecz integracji młodych uchodźców w okresie przechodzenia do dorosłości.